

KNBV KONINKLIJKE NEDERLANDSE
BOSBOUWVERENIGING

VERSLAG EXCURSIE HAAGSE BOS

Op 3 oktober 2013 vond een door de Commissie Bosgeschiedenis georganiseerde excursie plaats in het Haagse Bos. In de werkschuur van Staatsbosbeheer, gelegen in de eeuwenoude Koekamp nabij het Centraal Station kwam een belangstellend gezelschap van (oud-)beheerders, beleidsmedewerkers, wetenschappers, oudgedienden, natuurliefhebbers en commissieleden bijeen, 17 in getal. De inleidende lezing over de Bosgeschiedenis van de Oude Duinen was voor rekening van Esther Vogelaar - thans werkzaam bij Arcadis - die in het kader van haar masterthesis historisch onderzoek heeft gedaan in het gebied. Zij schetste in vogelvlucht en vanuit een maatschappelijk perspectief de veranderingen die het bos en bosgebruik in het Oude Duinlandschap tussen Haarlem en Den Haag doormaakte. Daarbij legde ze het accent op een aantal tijdperiodes vanaf de Romeinse tijd tot in de Nieuwste Tijd.

Alvorens daadwerkelijk het bos in te gaan kreeg het gehoor een uiteenzetting over de belangrijkste gebeurtenissen uit de geschiedenis van het Haagse Bos. Uiteraard kwam de Akte van Redemptie uit 1576 ter sprake: de overeenkomst tussen de Haagse bevolking en de Staten van Holland, die destijds het Haagse Bos behoevende voor sloop en die recentelijk weer uit de la werd gehaald om de snode plannen van mogelijke verkoop van het Haagse Bos en Malieveld te vrijdelen.

Veel minder bekend is echter de actie van Ary van der Spuy tijdens de Franse bezetting. In 1810 gaf Koning Lodewijk Napoleon namelijk de opdracht het Haagse bos te kappen om plaats te maken voor landbouw. Binnen tien jaar moest het bos gekapt en de vrijgekomen grond verkocht zijn. Landmeter Van der Spuy kreeg de taak om het bos daartoe in kaart te brengen. Hij wist de kap echter op te houden tot de ondergang van het Franse Keizerrijk in 1814. Bosgeschiedkundig gezien is deze aanpak bijzonder en van cruciaal belang geweest, aangezien ontginning tot landbouwgrond het definitieve einde van het Haagse Bos zou hebben betekend.

Tijdens de excursie werden elf markante punten bezocht en nader bediscussieerd. Slechts enkele passeren in deze korte impressie de revue, zoals de ontmoetingsplek met de 'Twaalf commissarissen' vlakbij de Utrechtse Baan. Als symbool van één groen Nederland, plantten de twaalf Commissarissen der Koningin tijdens de boomfeestdag in 2000 elk een linde. Een deskundige onderscheidde ter plaatse direct al diverse hybriden van zomer- en winterlindes. De bomen werden in een cirkel geplant in het kader van de 'Tilia Millennium boomfeestdag' en symboliseren daarmee de band van de twaalf provincies met de residentie. Lindes zijn bij uitstek bomen die verbondenheid van de gemeenschap, liefde, schoonheid, rechtvaardigheid en samenwerking uitstralen. Toch is het niet altijd koek en ei tussen beheerders, bestuurders (van zowel rijk, provincie als gemeente) en gebruikers als het om het Haagse Bos gaat. Zo staan de gebouwen van de diverse ministeries tot aan de rand, werd het provinciehuis net niet op de Koekamp gebouwd en De Lus, een ontwerp voor nieuwe infrastructuur, zou van het Malieveld en de Koekamp weinig overlaten. De twaalf lindes verwijzen daarmee impliciet ook op de bestuurlijke invloeden op het Haagse Bos.

Het Huis ten Bosch, de residentie van onze voormalige koningin, is onlosmakelijk verbonden met het Haagse Bos. Het was Amalia van Solms die in 1648 het initiatief nam om te komen tot een luthof te 's-Gravenhage en zij koos daarvoor een stuk grond ter grootte van '18 morgen' in het Haagse Bos, beschreven als 'een parthije van seekkere elst-ackers, weye, valleije en wildernisse, gelegen op 't Oosteijnde van 't

Staat van het Haagse Bos in november 1944 op luchtfoto RAF (bron: Speciale Collecties Library Wageningen UR)

Excursiepunt ter hoogte van Huis ten Bosch

foto Jim van Laar

Haagsche Bosch'. Op de kaart uit 1778 is de locatie en de landschappelijke inpassing in het bos goed te zien en dat laatste was toen geheel anders dan anno 2013. Indrukwekkend is het verhaal over de tankgracht die samen met de met duinzand bedekte bunkers in het bos de gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog tastbaar maken. Aan het huidige bosbeeld is de tragedie voor bos en mens echter nauwelijks meer af te lezen. Luchtfoto's van de Royal Air Force laten echter scherp de situatie zien op 30 november 1944: compleet gekapt bos ten oosten van de brede tankgracht en zwaar gehavend bos ten westen ervan. Zonder documentatie is dit deel van de Nederlandse geschiedenis vermoedelijk spoedig verloren.

Na afloop van de excursie werd geconcludeerd dat zowel Staatbosbeheer als de gemeente Den Haag gefeliciteerd kunnen worden met een bos van zo'n allure. De stelling is eveneens gerechtvaardigd dat, hoewel het Haagse Bos een resultaat is van menselijk werk, het zich in de toekomst en mits het de tijd krijgt, zeker kan meten met Fontainebleau bij Parijs, het Zoniënwoud bij Brussel of het Epping Forest bij Londen. Bijzonder is ook dat de relatie tussen het Haagse Bos en de Haagse burgerij niet alleen eeuwen oud is, maar ook intens. Tenslotte gaf de voorzitter aan dat een detailstudie naar de geschiedenis van het Haagse Bos, een bosbiografie die de totale geschiedenis van het Haagse Bos, het Malieveld en de Koekamp geïntegreerd vanuit verschillende disciplines beschrijft, in een behoefte zal voorzien. Het Haagse Bos is het zeker waard!

De herfstfeest, de gesprekken en de uitwisseling van kennis maakten het tot een boeiende en geslaagde middag. De burlende edelherten midden in de stad op de naastgelegen Koekamp gaven aan het geheel tenslotte nog een onverwacht Veluws tintje.

Commissie Bosgeschiedenis, Jim van Laar & Pascal Sauren

DE KNBV IN 2014

Activiteitencommissie

In 2014 zal de activiteitencommissie drie activiteiten organiseren. Op donderdag 6 maart 2014 vindt voor de 10de (!) maal het Aardhuissymposium plaats. Tijdens dit symposium, dat georganiseerd wordt in samenwerking met Kroondomein het Loo, zal worden ingegaan op de rol van wild binnen het bosbeheer. Daarnaast verzorgt de activiteitencommissie het middagprogramma aansluitend aan de halfjaarlijkse Algemene Ledenvergadering. De eerste ALV zal plaatsvinden op 4 april 2014. Het thema staat nog niet vast, maar de ALV zal zeer waarschijnlijk in de provincie Drenthe plaatsvinden. Leden worden van harte uitgenodigd om thema's die ze graag behandeld zouden willen zien tijdens het middagprogramma aansluitend aan een ALV door te geven aan de secretaris van de activiteitencommissie (Renske Terhürne).

Commissie Natuurlijke Verjonging

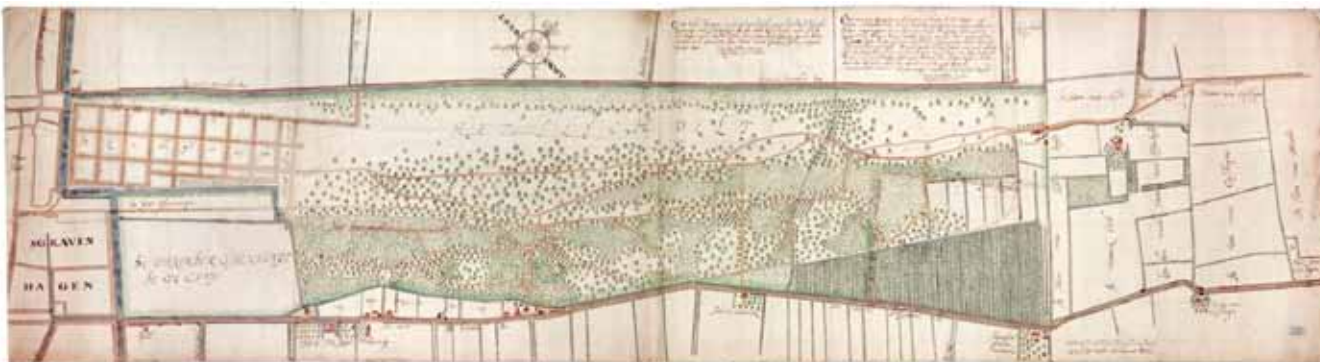
De activiteit van de commissie natuurlijke verjonging zal op 6 februari 2014 plaatsvinden. Het thema zal zijn 'Bosbouw 2.0'.

Commissie Buitenland

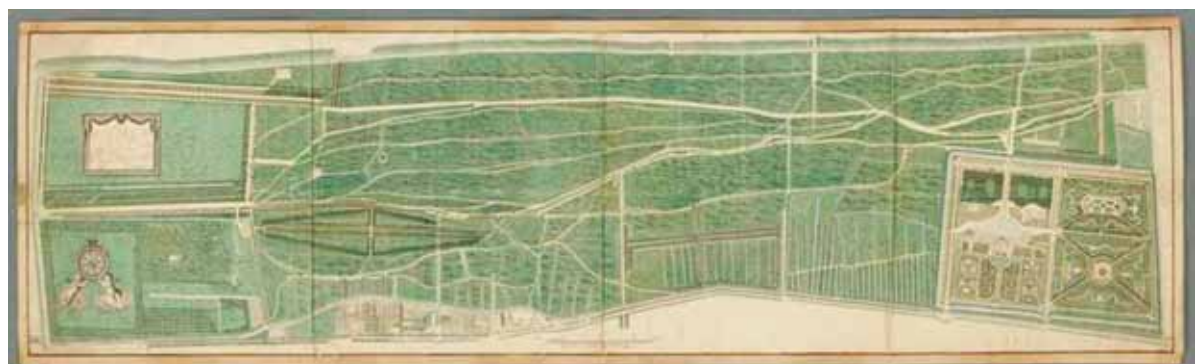
Van donderdag 19 juni tot en met zaterdag 21 juni 2014 verzorgt de commissie Buitenland een excursie naar het Duitse Uelzen, gelegen tussen Hamburg en Hannover. De nadruk ligt op een bezoek aan de gemeentelijke bossen van Uelzen. De afgelopen dertig jaar is men hier bezig geweest met het omvormen van een door fijnspar gedomineerd en weinig gevarieerd bos naar een gevarieerd bos, met behoud van de gezonde economische basis met behulp van Natuurgemeente Waltwirtschaft. Deze bossen zijn zowel FSC als PEFC gecertificeerd, wat een belangrijke rol speelt bij het beheer. Daarnaast staat een bezoek aan het private bosgebied van de firma Rheinmetall gepland, dat normaal gesproken gesloten is voor publiek. De thema's wildruk en jacht spelen hier een belangrijke rol. Tot slot zullen we te gast zijn in de staatsbossen in de omgeving, waar eveneens uitgebreid aandacht zal zijn voor het produceren en vermarkten van kwaliteitshout.

Meer informatie en de inschrijfformulieren zullen binnenkort te vinden zijn op website van de KNBV. U kunt uw belangstelling echter al kenbaar maken via casper.degroot@probos.nl

Casper de Groot en Reyer Knol, commissie Buitenland

Kaart van het Haagse Bos uit 1645 (Bron: Het Nationaal Archief in Den Haag)

Kaart van het 's-Gravenhaagsche Bosch uit 1778 met het Huis ten Bosch en de formele tuinaanleg (Bron: Het Nationaal Archief in Den Haag)